

Kolon: Den oversete konnektor**Abstract**

The object of study in this article is the analysis of what relations can be established by the colon in written French. The article is the outcome of our cand.ling.merc. thesis from June 1997. Our aim was then to examine how these relations can be expressed in written Danish and whether the colon can be preserved or not. In cases where these relations are not usually signalled by the Danish colon, we will examine what operations are necessary in order to render the meaning in idiomatic Danish. In this article we would like to give a brief account of our findings.

1. Problem

Da vi gik i gang med vores specialeafhandling på clm-studiet i fransk på Handelshøjskolen i Århus havde vi længe haft en formodning om, at det franske kolon på andre måder end det danske kunne etablere relationer mellem de udsagn, det optrådte i. Ved læsning af franske tekster ser man ofte kolon brugt i yderst forskellige forbindelser; forbindelser vi ikke har tradition for at indikere via kolon på dansk. Vores formodning blev yderligere forstærket ved læsning af Gilles Lipovetskys essay *Le crépuscule du devoir* (Lipovetsky 1992), som vi i forbindelse med vores specialeafhandling gerne ville oversætte. I dette filosofiske essay anvendes kolon højfrekvent, hvilket gav os problemer ved oversættelsen til dansk.

I nærværende artikel giver vi en kort gennemgang af hovedtrækkene i vores specialeafhandling, der er en undersøgelse af, hvilke forbindelser det franske kolon kan etablere mellem to eller flere udsagn, og hvorledes disse forbindelser kan gengives på dansk. Eksempelmaterialet hentede vi i Gilles Lipovetskys *Le crépuscule du devoir*.

For at nå frem til ovennævnte måtte vi undersøge de forskelle og ligheder, der er mellem det franske og det danske kolon. Vi kunne konstatere, at fælles for både det franske og det danske kolon er, at begge indikerer emfase, og at de begge kan optræde foran citater o.l. Herefter adskiller kolonbrugen i de to sprog sig. Fransk kolon anvendes med en højere frekvens end det danske kolon (Pedersen et al. 1992: 98), og i

vores arbejde fandt vi frem til, at det bl.a. angiver relationer af resume-rende, sammenfattende, forklarende, kausal og konsekutiv art. Det danske kolon kan angive relationer af forklarende, eksemplificerende, beskrivende og specificerende karakter (Galberg Jacobsen & Stray Jørgensen 1991: 215). Denne brug af dansk kolon er dog ifølge vores undersøgelser ikke særlig udbredt.

Vi gik ud fra, at kolon optræder som **kohæsiionsmiddel**, og for at belyse problemet omkring kolon tog vi derfor udgangspunkt i teorier om **kohærens** og **kohæsion**. Disse teorier bekræftede os i vores formodning om, at det er hensigtsmæssigt at benytte sig af den kontekst, det enkelte kolon optræder i for at finde frem til den funktion, kolon har, og den relation kolon etablerer, da kolon ikke ekspliciterer, hvilken type forbindelse det skaber.

Samtidig med at vi undersøgte, hvilke typer af relationer det franske kolon kan etablere, så vi også på, hvorledes disse relationer udtrykkes på dansk; altså hvorvidt kolon i en oversættelse til dansk kan bevares, eller om det ikke kan. Vælger vi at slette det franske kolon i den danske oversættelse, må vi indsætte en anden størrelse under hensyntagen til kohærens i teksten, til argumentationen og til forfatterens stilleje.

På baggrund af teorierne om kohærens og kohæsion udarbejdede vi en typologi over de relationer, kolon kan etablere i de perioder, det optræder i. Disse relationer analyserede vi, og vi undersøgte dernæst, hvorledes vi kunne bibeholde kohærens i teksten. Vi så ligeledes på, hvilke indgreb vi som oversættere må foretage for at få en ækvivalent dansk oversættelse.

Ved at sammenholde essayet *Le crépuscule du devoir* med andre franske filosofiske essays kunne vi konstatere, at den hyppige brug af kolon i Gilles Lipovetskys essay tilsyneladende i højere grad er genrebestemt end udtryk for forfatterens individualstil. Disse franske filosofiske essays er kendetegnet ved at være skrevet i en lettere stil end eksempelvis en traditionel filosofisk tekst. De er skrevet i et blandingssprog, der skifter mellem fagsprog og et mere populariserende sprog, og de henvender sig derved til en bredere læserskare, selv om det ofte drejer sig om tunge og svært tilgængelige emner (Butrym 1989: 1). Den højfrekvente brug af kolon i det franske filosofiske essay er i den forbindelse med til at gøre stilen let, luftig, levende og dynamisk.

2. Kohærens og kohæsion

I dette afsnit vil vi ganske kort komme ind på hovedtrækkene af det begrebsapparat, vi har benyttet til vores analyse; nemlig kohærens og kohæsion og derunder **den tematiske struktur**, **reference**, både til andre tekstelementer og til den ydre verden, samt de **konnektorer**, der ekspliciterer, hvorledes de forskellige forbindelser skal ses i forhold til hinanden. Herunder kommer vi også ind på argumentation, der nærmere bestemt er de virkemidler, som afsender benytter sig af for at understøtte sit budskab.

Kohærensen i en tekst bestemmes ud fra modtagers forståelse af denne tekst, og denne forståelse kan i forskelligt omfang være hjulpet af selve teksten, som kan være mere eller mindre kohæsiv. Med dette skal forstås, at kohæsiionsmidlerne er med til at eksplicitere budskabet i en tekst; med andre ord hjælper de modtageren til at forstå afsenders mening med teksten, og altså i sidste ende finde den kohærent (Nølle 1993: 134). Enhver tekst er per definition kohærent; men denne kohærens er noget, tekstmodtager selv etablerer. Det er således meget subjektivt, hvad en person opfatter som en kohærent tekst, idet dette afhænger af hans viden, der igen bestemmer hvilke præsuppositioner og inferenser han er i stand til at drage. Han vil aktivere sin viden om sproget og om verden med det formål at få teksten til at passe ind i en sammenhæng, altså at finde den kohærent (Moeschler et al. 1994: 176 og Maingueneau 1991: 208).

Modsat kohærens er kohæsion indbygget i teksten, og de kohæsiionsmidler, der har betydning for vores analyse, er den **tematiske struktur** og **progression**, der bevirker at informationen falder i passende orden og mængde således at modtager kan strukturere og se en sammenhæng i teksten. Et andet kohæsiionsmiddel er **reference**, der hjælper modtager på vej i forståelsesprocessen ved at indikere hvor informationen skal findes henne, enten intern reference, der henviser til et andet sted i teksten eller ekstern reference, der henviser til et fænomen i den ydre verden. Endelig er der **konnektion** og **argumentation i sproget**, der ekspliciterer i hvilket forhold de forskellige oplysninger skal ses til hinanden.

Som nævnt er vi i vores speciale gået ud fra at **det franske kolon**, på linje med tematisk struktur og progression, reference og konnektion, er et kohæsiionsmiddel. Det hjælper modtageren på vej i teksten, afsenders

univers, på samme måde som f.eks. en konnektor. Vi har således set på hvilke forbindelser af kohæsiv art, der skabes; altså hvorledes det franske kolon kan indikere forskellige underordnede forbindelser.

2.1. Tematisk struktur og progression

Vi har valgt til dels at basere vor analyse på teorier om tematisk struktur og progression, idet det er særdeles væsentligt at en tekst indeholder en vis grad af tematisk struktur for at den fremstår kohærent for modtageren. Med andre ord skal afsender afveje graden af ny og allerede kendt information, der skal være ligevægt mellem progression og gentagelse, for at teksten på den ene side skal udvikle et budskab og på den anden side hjælpe modtager på vej og vise den røde tråd i hvad afsender vil sige (Maingueneau 1991: 218). I denne forbindelse taler nogle teoretikere om **rematiske** og **tematiske** sætninger. En stærkt tematisk sætning henviser meget til sin kontekst og hjælper altså i højere grad modtageren på vej, end den udvikler informationen; hvorimod en stærkt rematisk sætning i højere grad bibringer teksten ny information (Gettrup et al. 1986: 68).

Den tematiske progression er den proces informationen underlægges i teksten således at ny information for modtageren bliver til tilegnet viden, der så igen kan danne basis for tilegnelse af information.

Dette er af stor vigtighed i vor analyse i de tilfælde hvor vi skønner det nødvendigt at erstatte det franske kolon med punktum. Hvor det franske kolon implicit indikerer en forbindelse mellem de to udsagn før og efter kolon, skal vi i den danske oversættelse sørge for at informationsstrukturen fremstår lige så klart, dvs. at denne sammenhæng er åbenbar, selvom vi skulle vælge at splitte perioden op i to adskilte.

Et af de midler, der sikrer denne sammenhæng, er reference.

2.2. Reference

Reference er en semantisk forbindelse hvor et eller flere ord indikerer at yderligere information, der belyser meningen med det refererende tekstelement, skal findes et andet sted. Mange lingvister (bl.a. Lundquist 1980/1994: 30 og Kesik 1989: 31-32) opdeler reference i to begreber. Det første begreb er **den ekstralingvistiske, situationelle reference**, hvor afsender via referencen etablerer en forbindelse mellem sprog og tekst; og referencen er midlet hvormed afsender beskriver den ekstra-

lingvistiske størrelse, emnet, for at få modtageren til at forstå budskabet. Når afsender via sin reference opnår at få modtager til at identificere den størrelse han refererer til, er referencen således vellykket. Det andet begreb er **den interne, tekstuelle reference**, hvor afsender med sproglige elementer henviser til noget tidligere eller noget kommende i teksten. Det er ved hjælp af den interne reference at afsenderen sikrer tekstens kohærens samtidig med at han understøtter den kommunikative dynamik.

Den australske lingvist M.A.K. Halliday (Halliday et al. 1976: 33) skelner i denne forbindelse mellem **exoforisk** og **endoforisk** reference, hvor exoforisk reference er den ekstralingvistiske reference, der skaber forbindelse mellem sprog og tekst, og endoforisk reference er den tekstuelle reference, der skaber kohæsion i teksten, idet den integrerer en passage i en anden.

De endoforiske relationer har i særdeleshed været relevante i vores arbejde, idet vi ved en oversættelse fra fransk til dansk ofte er nødsaget til at udskifte kolon med et punktum. Den forbindelse der skabes via kolon skal overføres på anden måde, og en af disse måder kan være en eksplicitering af den semantiske relation der er mellem de to udsagn. Den semantiske relation kan gøres mere øjensynlig ved at referere til tidligere nævnte eller kommende størrelser ved hjælp af eksempelvis et pronomen.

2.3. Konnektion og argumentation i sproget

I lighed med de andre kohæensionsmidler er konnektion et middel til at skabe en kohærent tekst. De **pragmatiske konnektorer** giver retningslinjer for, hvorledes en teksts udsagn skal tolkes. Det er her den lingvistiske såvel som den ekstralingvistiske kontekst må inddrages. Konnektorerne (i form af adverbier eller konjunktioner) dirigerer fortolkningsprocessen af teksten i en bestemt retning, idet de etablerer en forbindelse mellem adskilte udsagn.

Konnektion er ikke en betingelse for at en tekst er kohærent eller har kohæsion. I tilfælde hvor der er ringe grad af konnektion vil tekstens sammenhæng nemlig være udtrykt på det semantiske plan. En pragmatisk konnektors funktion er at den er medvirkende til at gøre relationen mellem udsagn mindre tvetydig. Ofte findes tekster med lav frekvens af konnektorer hvor relationerne er tilstrækkelig klare til at man kan und-

være en konnektor. For afsender af et budskab kan der dog være en risiko forbundet med ikke at anvende en konnektor til at eksplicitere de relationer han ønsker at etablere, idet han kan risikere at modtager ikke ledes i de tankebaner som afsender ønsker.

Ved at eksplicitere relationen mellem to udsagn bibringer konnektorerne teksten en bestemt argumentationsretning. Ifølge de franske lingvister Ducrot og Anscombre (Ducrot et al. 1980: 5-8) er det primære ved en sproghandling ikke at formidle, men at argumentere. Der er tale om argumentation når afsender fremsender et udsagn som er i stand til at legitimere et andet udsagn. Det udsagn, der berettiger det ene udsagn er **argumentet**, og det udsagn der argumenteres for eller imod er **konklusionen**.

Argumentationen kan eksempelvis ligge i tekstens opbygning, i de tematiske relationer, i præsuppositioner, i ordvalget eller i konnektorerne. Konnektorerne kan være medvirkende til at sammenkæde argumentudsagnet og konklusionsudsagnet. De giver de forskellige udsagn en bestemt argumentationsretning som skal lede udsagnene mod bestemte typer konklusioner (Gettrup et al. 1986: 101).

I vort tilfælde er dette yderst relevant idet vor hypotese er at det franske kolon netop giver læseren retningslinjer for hvorledes de to udsagn skal tolkes i forhold til hinanden. Det leder læseren på vej, ekspliciterer afsenders hensigt. Derfor er det yderst væsentligt at blive bevidst om hvilke konnektorer der evt. kan bibringe den danske oversættelse samme effekt som det franske kolon. Ofte viste det sig nemlig at være nødvendigt at eksplicitere forbindelsen mellem udsagnene med en konnektor

3. Introduktion til kolontypologi

Som udgangstekst for nærværende kolontypologi har vi, som allerede nævnt, anvendt essayet *Le crépuscule du devoir* af Gilles Lipovetsky. Vi har indsamlet kolonperioder fra de første 150 sider i essayet, altså godt halvdelen. Vi vurderede, at disse 150 sider med i alt ca. 450 kolonperioder ville være repræsentative for hele bogen i forbindelse med en analyse af kolon. Disse perioder har vi analyseret, og ud fra et kriterium om, hvilken relation kolon skaber i perioden, har vi inddelt dem i kategorier. Til nogle kategorier har vi over 50 eksempler til andre omkring 10 og til enkelte blot et par eksempler.

Opbygningen af kolontypologien består af 15 forskellige kategorier, til hvilke kategorier vi har fundet en betegnelse. Den betegnelse, vi har valgt at give de forskellige kategorier, beskriver den relation kolon etablerer i den enkelt kategori. Denne betegnelse bruger vi som overskrift til hver kategori. Den sidste og sekstende kategori for kolon adskiller sig fra de andre kategorier ved, at den ikke er blevet inddelt efter den kolonskabte relation, men udelukkende efter, at der på én gang optræder to koloner i samme periode.

I specialet er vores kolontypologi bygget op omkring tre til fire eksempler i hver kategori, men grundet pladshensyn i denne artikel har vi kun medtaget et eksempel til hver kategori. Den enkelte kategori indledes med en definition af kategorien, derefter følger det franske eksempel, som oversættes til dansk. De indgreb vi har foretaget for at kunne overføre det franske kolon til dansk er fremhævet med fed. Efter oversættelsesforslaget følger en analyse af eksemplet.

Hver kolonperiode har et nummer. Dette nummer er lig med en sidehenvisning i *Le crépuscule du devoir*. (11a) henviser således til side 11 i essayet og *a* betyder, at det er den første kolonperiode på side 11; (13c) henviser til side 13 og *c* til den tredje kolonperiode på side 13.

I kolontypologien inddeles den enkelte kolonperiode i et *udsagn 1* og et *udsagn 2*. Udsagn 1 er den/de sætning(er) i perioden, der hører sammen med kolon, og som står før kolon. Udsagn 2 er den/de sætning(er) i samme periode, der hører sammen med kolon, men som står efter kolon.

Vi har forsøgt at skabe en linje i rækkefølgen af kategorierne ved at opbygge kolontypologien således, at vi har sat de kategorier sammen, der minder om hinanden.

3.1. Anførende kolon

Definition

Det anførende kolon indikerer at der efterfølgende i udsagn 2 kommer et citat eller en replik. Der vil som regel være anførselstegn omkring citatet for at vise at det er en anden der har forfattet den del af teksten, og at det således ikke er forfatterens egne ord. Kilden til citatet eller replikken vil være nævnt umiddelbart før kolon, og kolon betyder nærmest "som følger" eller "følgende".

(74a) *Depuis les années 1980, le thème du retour de la chasteté revient périodiquement à la une des media, d'ex-feministes radicales font l'apologie de l'abstinence, nombre de femmes refusent maintenant d'être l'esclave de la pilule, la presse titre carrément : "La fin du sexe".*

Siden firserne har temaet om afholdenhedens tilbagevendende jævnligt været blandt de store mediebegivenheder, radikale ex-feminister taler afholdenhedens sag, mange kvinder nægter i dag at være slave af p-pillerne og pressen udbasunerer uden omsvøb: "Seksualitetens tid er forbi".

Analyse

Brugen af kolon i den franske tekst svarer til en dansk brug af kolon, og man kan derfor uden problemer overføre kolon direkte og derved give teksten samme dynamik som i den franske udgave.

Som nævnt betyder det anførende kolon næsten det samme som *følgende*, og kolon er her et eksempel på en metalingvistisk katafor, hvor der via kolon refereres til subsekventen, altså det skrevne i udsagn 2 (Ke1 sik 1989: 36). Materialet af en metalingvistisk katafor vil ofte bestå af et demonstrativt pronomen, men her er det udelukkende kolon der viser frem.

3.2. Præciserende kolon

Definition

Denne gruppe er kendetegnet ved, at udsagn 1 introducerer et begreb, der efterfølgende præciseres med et konkret ord i udsagn 2. Udsagn 2 består af et substantiv eller et substantivsyntagme og oftest ikke andet. Vi har derfor kaldt denne kolongruppe for præciserende, da det med ganske få ord præciserer det allerede introducerede begreb i udsagn 1. Der vil faktisk kunne sættes et lighedstegn mellem det overordnede begreb i udsagn 1 og det efterfølgende substantivsyntagme i udsagn 2.

(11a) *Un nom, un idéal rassemble les âmes et réanime le cœur des démocraties occidentales en cette fin de millénaire : l'éthique.*

Der er et ord, et ideal, der igen samler menneskene og puster nyt liv i de vestlige demokratier ved udgangen af dette årtusinde, **nemlig** etik.

Analyse

Kolon har her den funktion, at det ekspliciterer, at udsagn 1 og udsagn 2 er snævert forbundet. Der etableres en kataforisk relation mellem udsagn 1 og 2, og dette sker via kolon. De overordnede begreber fra udsagn 1 er semantisk meget lidt mættede, og udsagn 1 bruges til at dreje læserens opmærksomhed hen mod udsagn 2.

Ved en oversættelse til dansk af denne kolongruppe med bevarelse af kolon vil vi kunne konstatere, at perioden ikke fremstår kohærent. Vi har nemlig på dansk ikke tradition for at anvende kolon således. Vi mener, det franske kolon kan erstattes med en konnektor på dansk, der kan danne en konnektion mellem de to udsagn, og som dermed ekspliciterer sammenhængen. Konnektoren, vi skal finde på dansk, skal følge den argumentationsretning, der er lagt op til i udsagn 1, og den skal præcisere udsigelsen i udsagn 2. Til dette formål har vi på fransk konnektorer som f.eks. *c'est-à-dire*, *à savoir*. På dansk kan vi bruge *nemlig*, som i denne forbindelse er kort og kontant, samtidig med at det også understreger, hvad der siges i udsagn 2. Forfatterens korte og dynamiske stil vil derfor kunne overholdes. Det franske kolon har endvidere markeret en pause, for at gøre læseren opmærksom på, at der nu kommer noget, han skal lægge særdeles godt mærke til. Denne specielle "opmærksomheds"-pause vil på dansk forsvinde og opvejes ikke af, at vi har indsat et komma på dansk. På den anden side er *nemlig* med til at understrege det efterfølgende, og på den måde får den danske læser alligevel en instruktion om, at der kommer noget, som kræver ekstra opmærksomhed.

3.3. Retorisk spørgsmåls-kolon

Definition

Denne gruppe, som vi kun har fundet få eksempler på, består af et retorisk spørgsmål (udsagn 1) samt et svar på dette spørgsmål (udsagn 2). Det retoriske spørgsmål er ikke markeret med et spørgsmålstegn. Det franske kolon står, efter vores mening, i stedet for det udeladte spørgsmålstegn, og det forbinder således spørgsmålet (udsagn 1) meget tæt til svaret (udsagn 2). Ved at bruge kolon i stedet for spørgsmålstegn styrer forfatteren i højere grad læserens tanker. Han styrer dennes tanker direkte hen mod svaret, og på den måde indikerer kolon, at det svar, der gives, er det eneste svar.

(135b) *Quelle est cette morale que l'on souhaite voir enseigner aux enfants ? L'honnêteté, la politesse, le respect des parents : sans aucun doute.*

Hvad er det for en moral, man ønsker at lære sine børn? **Er det** ærlighed, høflighed, og respekt for forældrene? **Derom** er der ingen tvivl

Analyse

I eksemplet har vi fundet det nødvendigt at medtage perioden umiddelbart før udsagn 1, som også består af et retorisk spørgsmål. Dette har vi gjort ud fra den betragtning, at forfatteren allerede der starter med de retoriske spørgsmål, som afsluttes med et svar i udsagn 2 på det retoriske spørgsmål i udsagn 1. Forfatteren er i dette eksempel i en dialog med sig selv, hvilket gør, at stilen bliver meget levende og dynamisk. Selve svaret på det retoriske spørgsmål er med til at danne kohærens i dette tekststykke. I den danske oversættelse har vi udskiftet det franske kolon med et spørgsmålstegn. Vi har endvidere i udsagn 1 tilføjet et verbum og dannet et spørgsmål. I udsagn 2 har vi også tilføjet et verbum samt et *derom*, som viser tilbage til det retoriske spørgsmål, og som dermed danner en forbindelse til udsagn 1. Når vi spidsstiller *derom*, understreges udsigelsen desuden i udsagn 2, og på den måde har vi således fået skærpet læserens opmærksomhed, en understregning som ellers var gået tabt ved at fjerne det franske kolon.

3.4. Indrømmende kolon

Definition

Ved udsagn med indrømmende betydning indikeres at der ikke foreligger det årsagsforhold som man havde forventet, dvs. at afsender i en indrømmelsesbisætning giver sit udsagn en anden vinkel, end den der umiddelbart blev påbegyndt i hovedsætningen, og at konklusionen, der fremføres i udsagn 2, er en anden end den der umiddelbart argumenteres for i udsagn 1. Indrømmelse er et retorisk middel hvormed afsenderen lægger ud med at underbygge et argument som han tillægger sin modtager, for umiddelbart derefter at komme med et modargument, der ødelægger, eller i hvert fald mindsker dette første arguments betydning og styrke.

(72a) *Tous ces facteurs, à l'évidence, ont joué un rôle essentiel : ils n'expliquent pas tout.*

Det er selvsagt at alle disse faktorer har spillet en væsentlig rolle. **Alligevel** forklarer de ikke alt.

Analyse

Her er denne opbygning brugt som et retorisk middel, nemlig at få modtageren til at indse rigtigheden af udsagn 2, afsenders mening. Det er denne konklusion han vil lede læseren imod og for at undgå at læseren skulle sætte sig imod denne, stopper forfatteren eventuelle modsigelser med sin udsigelse i udsagn 1 - han viser at han har taget det hele i betragtning. Det er et eksempel på polyfoni, hvor forfatteren taler med flere stemmer, og med sin samstilling af de to udsagn via kolon, bringer han udsagn 2 større argumentativ værdi, end hvis han blot havde sat punktum efter udsagn 1.

Det vil ikke være idiomatisk dansk at overføre et sådant kolon i en dansk tekst, og vi anbefaler derfor at det franske kolon udskiftes med en dansk konnektor med indrømmende betydning, således at udsagn 2 tildeles en større argumentativ betydning der vil ekspliciterer den indrømmende, eller polyfone, effekt som forfatteren har forstærket med sit kolon og samtidig ekspliciterer relationen mellem udsagn 1 og 2, der nu opsplittes i to perioder.

3.5. Modsætningskolon

Definition

Disse perioder kan kendetegnes ved at der i udsagn 2 tilsyneladende etableres et modsætningsforhold til udsagn 1. Det er igen et eksempel på forfatterens tistemighed (**polyfoni**). Han introducerer i udsagn 2 en konklusion, der tilsyneladende går i modsat retning af det argument, han fremførte i udsagn 1, men da han allerede har benægtet indholdet af sit argument, gør den semantiske betydning dette kolon til en ensretter i stedet for en modsatretter. Vi har dog valgt at kalde dette kolon for et modsætningskolon alligevel, eftersom vi i vores oversættelse, hvor vi har fjernet kolon og derved den af forfatterens viste forbindelse, har ekspliciteret polyfonien ved at indsætte en dansk modsatrettende konnektor, der forstærker kontrasten mellem forfatterens udsagn og "den almindelige" opfattelse som forfatteren refererer til i udsagn 1.

(39b) *Mais cette littérature ne vise nullement à promouvoir le "droit à l'orgasme" et à l'amour libre : il s'agit essentiellement de*

trouver de nouveaux “moyens” pour dissuader l’adultère de la femme.

Men denne litteratur har på ingen måde til hensigt at fremme “retten til orgasme” og den frie kærlighed. **Derimod** drejer det sig hovedsageligt om at finde nye “måder” til at få kvinden til ikke at begå utroskab.

Analyse

Hvis kolon udskiftes med punktum ville denne forbindelse ikke stå klart; læseren ville i så fald ikke have entydige retningslinjer for hvorledes udsagnet skulle fortolkes. Det fokus der via kolon sættes på udsagn 2 ville forsvinde, idet det er med brugen af kolon at afsender fortæller læseren at “her kommer noget han skal lægge særligt mærke til”, som er tæt forbundet med det tidligere. Brugen af kolon viser os her at det er hans konklusion der kommer i udsagn 2, og ikke et argument til understøttelse af udsagn 1, hvilket man måske kunne fristes til at tro ved læsning af disse sætninger hvis ikke den indbyrdes relation var ekspliciteret med en konnektor.

Kolon bruges altså som en implicit konnektor for dette modsætningsforhold, og hvis vi i en dansk oversættelse tilføjer en konnektor dirigeres den danske læser mod den konklusion, der er forfatterens hensigt.

3.6. Skjult citat-kolon

Definition

Denne kolongruppe karakteriseres ved, at udsagn 1 introducerer nogle personer og eventuelt forfatterens mening om disse. Udsagn 2 indeholder det, disse personer står for eller har sagt. Kolon forbinder disse to udsagn; personen forbindes således med det sagte. Udsagn 1 kunne minde om en anførende sætning, og udsagn 2 kunne faktisk optræde med anførelsestegn, men da udsagn 2 ikke nødvendigvis er et direkte citat, forholder det sig ikke således. Endvidere kan der generelt siges om denne kategori, at argumentet i udsagn 2 understøtter konklusionen i udsagn 1, og vi kan således sige, at argumentationsretningen i udsagn 2 følger den argumentation, der er påbegyndt i udsagn 1.

(37b)*Stirner et Schopenhauer, Nietzsche et Guyau ne s’y sont pas trompés : l’absoluité des impératifs n’a fait qu’être déplacée, transférée du domaine religieux à celui des devoirs individuels et collectifs.*

Stirner og Schopenhauer, Nietzsche og Guyau tog ikke fejl, **da de konstaterede**, at imperativernes ubetingethed blot var blevet flyttet; overført fra det religiøse område til de individuelle og kollektive pligters område.

Analyse

Kolon er her med til at skabe forbindelsen mellem de to udsagn, og det er med til at ekspliciterer, at der er en meget tæt forbindelse mellem disse. For at læseren kan forstå den forbindelse, der er skabt af det franske kolon mellem de to udsagn, må han, udover konteksten, gøre brug af den ekstralingvistiske kontekst, og deraf drage visse slutninger (jf. inferens og præsupposition). Vi har ikke på dansk tradition for at anvende kolon i den sammenhæng, og derfor kan vi som oversættere ikke blot overføre det franske kolon til dansk. I dette eksempel har vi valgt at sammenskrive perioden og sætte fokus på udsagn 2 på anden måde. I andre tilfælde ville det måske være mest oplagt at sætte punktum, men fælles er, at vi skal genskabe den kohærens, som kolon skaber på fransk. Vi har gjort brug af anaforiske referencer ved hjælp af pronominaliseringer. Antecedenten til anaforen er i eksemplet de filosoffer, der blev introduceret i udsagn 1, og de pronomener vi benytter os af i udsagn 2, er de personlige pronomener. Vi har ligeledes tilføjet et menings-yringsverbum, og med denne parafrase mister vi den pause, det franske kolon skabte ved at bruge komma. Vi står her over for et tilfælde, hvor vi ikke kan få det hele med i en dansk oversættelse, og derfor må vi vælge. Vi har valgt at få perioden til at fremstå på et idiomatisk dansk, da vi finder det vigtigst i den her forbindelse.

3.7. Emfatisk kolon

Definition

Denne type kolonperioder har vi valgt at kalde for perioder med emfatisk kolon i den forstand at udsagn 1 bruges til at dreje læserens opmærksomhed hen mod udsagn 2, som forfatteren vil fremhæve. Udsigelsen i udsagn 1 kan enten udelukkende lægge op til udsagn 2, og ikke have yderligere indhold, eller også kan forfatteren i udsagn 1 give en personlig kommentar til det følgende.

(54b) *Nul n'en disconvindra : l'histoire a siffilé la fin de la récréation des golden sixties.*

En ting er alle enige om, nemlig at historien har fløjtet af for det fri-kvarter vi holdt i *the golden sixties*.

Analyse

Denne brug af kolon gør teksten meget levende og dynamisk. Det kan minde om det anførende kolon, hvor kolon indikerer at der efterfølgende kommer en replik eller et citat. Her er det blot forfatterens egen replik, der sættes i relief. Det er en **kataforisk relation**, der ved hjælp af *en* er etableret mellem udsagn 1 og 2, og kolon hjælper modtageren med at opfatte denne. Vi har skønnet at en direkte overførsel, på trods af ligheden med det anførende kolon, i dette tilfælde ikke ville være idiomatisk dansk. Man skal dog, når man i en oversættelse ændrer i sætningsstrukturen, være meget opmærksom på at gøre det klart at det er en kataforisk relation og ikke en anaforisk der er etableret mellem de to udsagn; i dette tilfælde klares dette ved at bruge den ubestemt artikel der netop signalerer at ny information introduceres. Man kunne også ekspliciterer at det er en kataforisk relation med at tilføje *følgende*, el. lign.; et indgreb der ville give referencen større semantisk mættelse, der igen ville give den større referenceværdi. Men man ville dog risikere at sætningen blev unødvendig tung.

Derfor har vi valgt at sammenskrive de to udsagn, og for at få samme effekt som den franske sætning med kolon, har vi sat fokus på udsagn 1 ved at spidsstille kataforen.

3.8. Journalistisk kolon

Definition

Denne type lægger sig tæt op ad det kolon franske journalister bruger til at introducere et emne i overskrifter, derfor navnet. Udsagn 1 i disse eksempler er kendetegnet ved at være små “udråb” eller slogans, hvilket underbygges af at forfatteren i alle tilfælde har sat anførselstegn omkring. De leder tankerne hen på et reklameslogan, eller en ofte sagt eller tænkt tendens der er i samfundet, og er en slags overskrift til udsagn 2. Ved hjælp af denne overskrift, eller dette citat, leder forfatteren læserens tanker i en bestemt retning; en hel associationsrække følger med læsningen af udsagn 1 og via kolon indikerer forfatteren at han har noget at sige desangående, og at det kommer i udsagn 2.

(64a) *“Jouissez sans entraves” : ce cycle de l’individualisme subversif est clos, il n’a été, au demeurant, qu’une courte parenthèse historique entre l’âge moraliste et l’âge tranquille de l’après-devoir.*

Den samfundsnedbrydende periode der **plæderede for devisen** “Nyd blot uden hæmninger” er forbi, den var i øvrigt blot en kort historisk parentes mellem den moralistiske tidsalder og den rolige efter-pligtsalder.

Analyse

Modtageren skal i høj grad gøre brug af sin ekstralingvistiske viden for at være i stand til at associere de nødvendige informationer og derigennem forstå meningen med udsagn 2 idet udsagn 1 er en direkte, exoforisk, reference til den ekstralingvistiske kontekst. Læseren skal bruge de oplysninger han har infereret fra udsagn 1 til tolkning af udsagn 2.

Vi har i vores danske oversættelse valgt at skrive perioden uden punktum eller kolon. Man kan klandre os for ikke at overføre den overraskende og sprudlende stil ved at have valgt denne løsning, men vi mener at det har været nødvendigt at foretage disse indgreb hvis den danske læser skulle have samme forståelse som hans franske pendant. Af samme årsag har vi følt os nødsaget til at forklare hvad afsender mener med sin overraskende samstilling, eller retter give vores fortolkning af denne; en fortolkning der formentlig, grundet vor franske ballast, er bedre end den danske modtagers.

3.9. Uddybende kolon

Definition

Denne kolonkategori optræder med meget høj frekvens i essayet. Det der karakteriserer denne store kategori er, at der i udsagn 1 introduceres et fænomen, som forklares via en uddybning i udsagn 2.

(68c) *La mobilisation contre le harcèlement sexuel est parallèle à la croisade antifumeurs : il s’agit d’hygiéniser les espaces comme les rapports entre les sexes, d’expulser toutes les formes de nuisance et d’érotisme, d’extirper toutes les inconduites et excès en vue d’un monde propre et lisse, transparent et strictement fonctionnel.*

Bevægelsen mod sexchikane er lig korstoget mod rygning. Det drejer sig **nemlig** om at gøre rummet såvel som forholdet mellem kønnene hy-

giejnsk, at fordrive enhver form for gene og erotisme, at udrydde al utilbørlig optræden og udskejelser, således at verden bliver ren og poleret, gennemsigtig og helt igennem funktionel.

Analyse

Vi har valgt ikke at overføre kolon til den danske oversættelse ud fra den betragtning, at denne gruppe af kolon optræder højfrekvent i essayet, og at en dansk forfatter i disse tilfælde ikke ville gøre brug af kolon for at udtrykke det samme. Vi har derfor erstattet det franske kolon med en anden størrelse. Vi har delt perioden i to med et punktum, og dette kræver, at vi finder et kohæsiionsmiddel, der kan genetablere den relation, det franske kolon skabte. De konnektorer, der kan introducere noget uddybende kan eksempelvis være *c'est-à-dire*, *en d'autres termes*, *à savoir*. På dansk har vi konnektorer som f.eks. *nemlig*, *det vil sige*, *med andre ord*. Ved eksempelvis at indsætte konnektoren *nemlig* har vi genetableret den forbindelse, det franske kolon skabte i perioden, og vi har derved ekspliciteret kohærensens gennem konnektion. *Nemlig* følger ligeledes argumentationen, der er påbegyndt i det tidligere udsagn 1. Vi bevarer den pause, det franske kolon skabte, ved på dansk at sætte et punktum.

3.10. Temporalt kolon

Definition

Denne kolongruppe er kendetegnet ved, at den indeholder en tidsdimension. Det franske kolon forbinder udsagn 1 med udsagn 2, hvor udsagn 1 eksplicit introducerer et tidsaspekt. Udsagn 2 udtrykker ikke eksplicit den tidsdimension, men tiden bliver implicit udtrykt i dette udsagn gennem kolon. Udsagn 1 består af en afsluttet tidsperiode og en nutidig periode, og udsagn 2 uddyber den nutidige periode. Disse to udsagn sættes således op over for hinanden og er på den måde med til at understrege forskellen i tiden før og nu.

(59b) *En délégitimant la liturgie du devoir, la culture contemporaine libère la morale d'un reste religieux : nous avons des interdits mais plus de prescriptions sacrificielles, des valeurs mais plus d'impératifs héroïques, des sentiments moraux mais plus de sens de la dette.*

Ved at delegitimere pligtens liturgi har den nutidige kultur fjernet en "rest" af religiøsitet fra moralen. Vi har **i dag** forbud, men ikke længere

offerforskrifter, værdier, men ikke længere heroiske imperativer, og moralske følelser, men ikke længere forståelse for forpligtelse.

Analyse

Som vi kan se af eksemplet introduceres en afsluttet tidsperiode og en nutidig periode i udsagn 1. Udsagn 2 uddyber efterfølgende den tidsperiode, som er nutiden. Der tales om, hvorledes det er i dag i forhold til fortiden. Udsagn 2 har imidlertid ikke ekspliciteret denne nutidige periode, men kolon forbinder udsagn 2 med udsagn 1 og udtrykker implicit, at det der beskrives i udsagn 2, er noget, der finder sted i dag. Kolon skaber på den måde konnektion mellem de to udsagn ved implicit at udtrykke noget tidsmæssigt. Som det fremgår af den danske oversættelse, har vi indsat et tidsadverbium i det tidligere udsagn 2. Dette tidsadverbium ekspliciterer på dansk den tid, som før lå implicit i det franske kolon.

Ved at opdele udsagnene med et punktum har vi bibeholdt den pause i læsningen, som det franske kolon skabte. Det tilføjede tidsadverbium skaber også en vis understregning af udsigelsen i perioden efter punktum, og på den måde har vi bevaret den understregning, som det franske kolon etablerede.

3.11. Eksempel-kolon

Definition

Med denne gruppe forstår vi en kolonperiode, hvor udsigelsen i udsagn 1 eksemplificeres via udsagn 2. Udsagn 1 består af et hypertema, som splittes op i undertemaer i udsagn 2. Det franske kolon er med til at skabe forbindelsen mellem udsagn 1 og udsagn 2. Når kolon er sat mellem disse to udsagn, kan læseren forstå, at den opremsning af eksempler, der kommer i udsagn 2, er eksempler på det, der står i udsagn 1. Eksemplerne i udsagn 2 tjener som argumenter til konklusionen i udsagn 1, og følgelig har disse argumenter samme argumentationsretning som konklusionen i udsagn 1. Denne gruppe af eksempel-kolon optræder med høj frekvens i essayet.

(44a) *De même que le combat pour abattre le vice est sorti du cloisonnement religieux, de même a-t-il dépassé les frontières nationales : les associations et conférences internationales contre la pornographie, la traite des blanches, le péril vénérien, la déchéance des jeunes filles, voient le jour à la fin du siècle.*

Lige som kampen om at nedkæmpe udyden er trådt ud af det religiøse domæne, således har den også overskredet de nationale grænser. **Som eksempler herpå** ser man internationale foreninger og konferencer mod pornografi, mod hvid slavehandel, mod fare for kønssygdomme og mod unge pigers fornedrelse dukke op ved udgangen af århundredet.

Analyse

I den danske oversættelse har vi parafraseret det franske kolon med tekst. Vi har delt perioden op i to med et punktum, og for at genskabe den forbindelse det franske kolon skabte til udsagn 1 må vi tilføje parafrasen *som eksempler herpå*, som viser tilbage til *overskridelsen af de nationale grænser* i den første periode.

Selvom vi før har konstateret, at kolon i danske tekster kan bruges foran opremsning af eksempler, vælger vi dog i dette eksempel ikke at overføre det franske kolon direkte til dansk grundet den høje frekvens, som dette kolon optræder med i essayet. En så hyppig frekvens i en dansk tekst ville virke uidiomatisk. Dette betyder dog ikke, at man ikke i nogle eksempel-kolonperioder ville kunne bevare kolon i en dansk oversættelse, blot man sørger for, at de ikke kommer til at optræde med en høj frekvens i den danske tekst.

3.12. Statistik-kolon

Definition

Denne gruppe optræder højfrekvent i essayet. Gruppen består af kolonperioder, der i udsagn 1 ytrer sig om nogle forhold, som efterfølgende underbygges med statistiske oplysninger i udsagn 2. Det, der udsiges i udsagn 1, legitimeres af de statistiske oplysninger i udsagn 2. Argumentationsretningen i udsagn 2 går således i samme retning som den, der lægges op til i udsagn 1. Umiddelbart kunne oplysningerne i udsagn 2 opfattes som en følge til udsagn 1. Dette er dog ikke tilfældet. Forfatteren bruger udelukkende disse statistiske oplysninger til at argumentere for forholdene i udsagn 1.

- (42b) *Longtemps les femmes divorcées seront mises au ban de la société, et le divorce, bien qu'en augmentation croissante, reste une pratique limitée : 7.000 par an en 1900, 15.000 en 1913, 22.000 en 1925.*

De fraskilt kvinder bandlyses i lang tid i samfundet, og selvom skilsmissetallet er stadigt stigende, forbliver dette dog en begrænset praksis. **Således** var der 7.000 om året i 1900, 15.000 i 1913 og 22.000 i 1925.

Analyse

På dansk har vi ikke tradition for at bruge kolon således. Vi har derfor udeladt kolon i den danske oversættelse og splittet perioden op med et punktum. Vi har indsat en anden størrelse, der kan vise den relation, det franske kolon etablerede. Da udsagn 2 understøtter det, der udsiges i udsagn 1, kan vi på dansk bruge *således*, idet denne konnektor har samme argumentationsretning som udsagn 1. *Således* skaber den konnektion, der er nødvendig for at forstå den forbindelse der er mellem perioderne i den danske oversættelse.

3.13. Årsags- eller legitimerende kolon

Definition

I denne type perioder indikerer kolon at årsagen - eller en legitimerende forklaring - til det fænomen der blev beskrevet i udsagn 1 kan findes i udsagn 2. Typisk udmøntes denne type periode i at forfatteren i udsagn 1 kommer med en udsigelse af konstaterende art, og at han så bringer årsagen dertil i udsagn 2 for at forklare hvorfor dette er foregået og altså derved berigtige sin “konklusion” med en argumenterende udsigelse.

(33b) *Immense victoire historique du schème de la “morale indépendante” : d’abord professé, dans des cercles restreints, elle s’est diffusée, dans les démocraties occidentales, à l’ensemble de la société, croyants y compris.*

Det var en stor, historisk sejr til den “uafhængige moral”. Fra at man kun bekendte sig til denne i snævre kredse, bredte den sig, i de vestlige demokratier, til hele samfundet, inklusive de troende.

Analyse

Vi har ikke ændret noget i dette eksempel udover at udskifte kolon med et punktum. Man kunne fristes til at nærme denne brug af kolon det uddybende kolon. Ved nærmere læsning er man dog ikke i tvivl om årsagsforholdet; grunden til at det var en stor sejr, var at den uafhængige moral bredte sig til alle de vestlige demokratier. Det er altså den semantiske betydning der fortæller læseren at udsagn 2 er en årsag. Der er endoforiske referencer, der viser at det er det samme emne der behandles;

anaforen *elle* viser tilbage til sin **antecedent** *la* “*morale indépendante*”, og efter en opdeling i to perioder vil den anden periode således vise tilstrækkelig kohærens med første periode.

Som det fremgår af definitionen, grænser eksemplerne i denne gruppe ofte tæt op til de legitimerende udsagn, hvor udsagn 2 tjener til at retfærdiggøre eller bevise rigtigheden af konklusionen i udsagn 1 (Nølke 1995: 319-321). Årsag og legitimering er snævert forbundne, da det ofte udelukkende er afsenders intention med udsigelsen, der bestemmer, hvilken betydning den har; altså hvorvidt afsender føler at han bør legitimere sit udsagn, og gør det via årsagen, eller om det er nok hvis han angiver årsagen.

Eksemplerne i denne gruppe kan endvidere være svære at skelne fra de kausale udsagn, som vi behandler nærmere under følgekolon i pkt. 3.14. Hvor dette er et problem, dvs. hvor den semantiske betydning ikke ekspliciterer årsagsforbindelsen tilstrækkeligt, vil det eventuelt være nødvendigt at tilføje en konnektor, såsom *parce que/ fordi*, der er en af de “tunge” årsagskonnektorer og som vil tydeliggøre relationen mellem de to udsagn (*Ibid.*).

3.14. Følgekolon

Definition

Dette kolon viser læseren at der i udsagn 2 kommer en direkte følge af udsigelsen i udsagn 1. Udsagn 1 vil ofte være en erklæring, hvor forfatteren gør rede for en tendens eller en handling der er foregået, og i udsagn 2 kommer der så en direkte følge af dette. Udsagn 1 er altså den direkte eller indirekte årsag til fænomenet der beskrives i udsagn 2, der til gengæld er konsekvensen.

- (56c) *Dans sa réalité concrete, l'information est également une marchandise qui se vend en cherchant un public élargi : dans ces conditions, c'est un mixte de neutralité et de sensationnalisme, d'objectivité et de spectaculaire que présentent les media engagés dans une concurrence commerciale permanente.*

I sin faktiske udformning er information ligeledes en vare som sælger og som derfor søger at udvide sit publikum. Det er under disse forudsætninger at medierne, som er underlagt den stadige konkurrence, byder på en blanding af neutralitet og sensationshungere, objektivitet og drama.

Analyse

På dansk vil vi normalt ikke se følge vist via kolon. Forbindelsen mellem de to udsagn vil ofte komme til at fremstå uklar, med mindre den er åbenbar grundet det semantiske indhold, eller hvis den er ekspliciteret af en konnektor, der giver læseren retningslinjer for hvorledes udsagn 2 skal tolkes. I mangel af sådanne retningslinjer, viser kolon blot at det efterfølgende skal ses i relation til det foregående, men desuden sættes udsagn 2 i fokus, og derved foreligger der en risiko for at modtager kan tolke dette som en forklaring eller en årsag til udsagn 1. I tilfælde hvor der ikke er kolon, og hvor forfatteren derved ikke har ekspliciteret at der er en forbindelse mellem de to udsagn, vil man som regel læse en tekst efter det ikoniske princip: “hvad der står først skrevet, kommer først i rækkefølge” (Nølke 1995: 319). Derfor vil det ofte ikke være nødvendigt at ændre i denne type kolon-perioder, udover at udskifte kolon med et punktum.

3.15. Resumerende kolon

Definition

Dette kolon indikerer at udsagn 2 vil gentage udsigelsen i udsagn 2, blot med andre og færre ord. Forfatteren omformulerer altså det budskab han vil bringe med udsagn 1 for at være sikker på at modtageren forstår hvad han mener. I vores eksempel materiale er udsagn 1 ofte temmelig abstrakt, og udsagn 2 har til gengæld karakter af et koncist og letforståeligt “slogan” ved hjælp af hvilket forfatteren “banker sit budskab på plads”.

(71b) *Et aujourd’hui l’excellence relationnelle signifie authenticité dans les affects, respect de la personne, engagement complet des êtres, fût-ce dans un temps déterminé : tout, mais pas toujours.*

Og i dag er et virkelig vellykket forhold lig med sande følelser, respekt for personen, det fuldkomne engagement, om dette så kun måtte være for en begrænset periode. **Vi vil kort sagt** have alt, men ikke for altid.

Analyse

Når vi i denne type kolonperioder siger at udsagn 2 er en rekapitulation af udsigelsen i udsagn 1, er det selvsagt at der ikke bringes ny information i disse udsagn; den kommunikative dynamik er meget lav, ud-

sagn 2 er altså stærkt tematisk og der refereres tydeligt til udsagn 1.

Denne brug af kolon er ikke idiomatisk dansk, så vi vil ikke overføre det direkte. Altså skal vi i vores oversættelse sørge for at indikere at det er en reformulering af noget allerede sagt. Det vil være svært at sætte de to udsagn sammen i en enkelt periode p.g.a. det omtalte stilskift, fra abstrakt til konkret, og meget taler således for et punktum.

Vi har valgt at eksplicitere det resumerende aspekt med en pragmatisk konnektor. På denne måde har vi kunnet overføre den korte og koncise rekapitulation til den danske tekst. For at få samme gennemslagskraft i udsigelsen har vi endvidere ekspliciteret “det nære tema” i udsagn 2, der var implicit i den franske tekst (altså *vi*). Dette hjælper med til at få konkretiseret udsagn 2, og derved få det tæt på læseren.

3.16. Dobbeltkolon

Definition

Vi har medtaget dette dobbeltkolon for at illustrere, at det udgør et problem, når vi skal oversætte det til dansk. Dobbeltkolon etablerer ikke nye relationer mellem udsagnene. De relationer, der etableres i dobbeltkolon perioden, kan vi henføre til de allerede gennemgåede kategorier. Problemet for den danske oversætter består i, at vi på dansk ikke har tradition for at have dobbeltkolon i én og samme periode, og derfor kan vi ikke blot overføre det franske dobbeltkolon til dansk. Faktisk afvises brugen af dobbeltkolon også på fransk i *Le bon usage* (Grevisse 1988: 177-178), for det virker forstyrrende i vores forståelse af teksten. Denne forstyrrelse består i, at der opstår nogle strukturproblemer i vores hierarkiske læsning af teksten. Med den hierarkiske læsning mener vi, at vi, når vi læser, betragter noget tekst som værende vigtigere end noget andet tekst. Det er netop det, der er vanskeligt at gennemskue med dobbeltkolon i samme periode, da dobbeltkolon faktisk skaber en binær relation, altså en dobbelt relation. Når en oversætter støder på fænomenet med dobbeltkolon, må han analysere sig frem til, hvilke relationer den binære relation består af, og se på, om der er nogle “overflødige” koloner ifølge den hierarkiske læsning.

(125a) *Si le travail ennoblit l'homme, la fainéantise le dégrade et le déshonore : oisiveté rime avec vice, le paresseux est un “propre à rien” son intelligence s'appauvrit, nul ne peut compter sur*

lui, “il est insensiblement réduit à une vie animale : ni dignité, ni liberté, voilà le dot du paresseux”.

Hvis mennesket forædles gennem arbejde, fornædres og vanæres det til gengæld gennem lediggang. Uvirksomhed rimer på lastefuldhed, den arbejdssky er et “nul”, hans evner svækkes, ingen kan stole på ham, “han reduceres gradvist til et dyrisk liv uden værdighed, uden frihed, og dét er den arbejdsskys lod”.

Analyse

Kohæsionen mellem udsagn 1 og 2 er tilstrækkelig klar og på dansk har vi derfor sat et punktum i stedet for kolon. Udsagn 2 kan være en uddybning af, hvorledes “*la fainéantise dégrade l’homme*”, og kolon mellem udsagn 1 og 2 kan derfor hører under gruppen af uddybende kolon. Vi er dog i dette tilfælde ikke nødsaget til at indsætte et kohæsiionsmiddel, da kohæsionen i denne periode fremstår tydeligt. Udsagn 3 udgør en uddybning til udsagn 2, hvor udsagn 3 uddyber, hvad “*une vie animale*” består af. Når vi på dansk fjerner det franske kolon, behøver vi således ikke at indsætte et kohæsiionsmiddel til at ekspliciterer kohæsionen i teksten, for den er i forvejen tilstrækkelig tydelig.

Den danske oversættelse fremstår nu mere kohærent og overskuelig. Det faktum, at vi har fundet frem til den kolonskabte relation i de enkelte udsagn, har gjort, at vi har kunnet fjerne det “overflødige” kolon og erstattet det andet kolon med en størrelse der ekspliciterer det, som kolon implicit indikerede i den franske tekst.

4. Sammenfattende kommentarer

Ud fra det foregående kan man umiddelbart fristes til at sætte spørgsmålstegn ved mængden af de forskellige kategorier og overveje, om disse eventuelt kunne sættes sammen i over- og underkategorier, således at de reelle forbindelser, der skabes, i virkeligheden er færre. Vi mener dog, at det kriterium, vi har anvendt til at inddele de forskellige kolonperioder i, har været frugtbar. Som vi var inde på i introduktionen til kolontypologien, kategoriserede vi kolonperioderne efter den relation, det enkelt kolon skabte i perioden. På den baggrund mener vi, at der i alle 15 kategorier er tale om en specifik brug af kolon og derved en specifik relation, der etableres. Dette vil blive kommenteret i det følgende.

De mest sammenlignelige typer er det uddybende, det temporale, det eksemplificerende og det statistiske kolon. I alle disse tilfælde forklares der i udsagn 2 yderligere på den udsigelse forfatteren er kommet med i udsagn 1, og forfatteren argumenterer for rigtigheden af udsagn 1 via sin udsigelse i udsagn 2. De adskiller sig dog alligevel fra hinanden.

Det uddybende og det temporale kolon adskiller sig fra hinanden på den måde, at hvor udsagn 2 i perioder med et *uddybende* kolon forklarer nærmere om udsagn 1 i sin helhed, er de perioder der sammenbindes af det *temporale* kolon karakteriseret ved at forfatteren i udsagn 1 sætter to fænomener op mod hinanden der er henholdsvis fra “før” og “nu”, og at han følgende i udsagn 2 udelukkende uddyber på det “nutidige” aspekt. Det uddybende kolon kan endvidere minde om det kolon der angiver *årsag*, ofte når et fænomen uddybes, eller forklares, kan dette gøres ved at angive årsagen til dette fænomen. Når vi ser på løsningsforslagene er den danske oversættelse også i nogle tilfælde den samme. Her må oversætteren se, hvilke aspekter forfatteren lægger vægt på; årsag eller forklaring/udbygning.

Eksempel-kolon angiver, at der efterfølgende i udsagn 2 kommer en opremsning af forskellige fænomener, der kan tjene til belysning af udsagn 1, hvorimod det *statistiske* kolon angiver, at der i udsagn 2 kommer statistiske tal der direkte underbygger forfatterens påstand i udsagn 1. Hvis dette sættes i relation til reference, vil det sige, at i eksempelkolon refererer udsagn 2 tilbage til et hypertema i udsagn 1, hvorimod det statistiske kolons udsagn 2 i højere grad underbygger udsigelsen i udsagn 1 i sin helhed. Eksempel-kolon adskiller sig desuden fra det *præciserende* kolon i den forstand, at eksempel-kolon i udsagn 2 kommer med flere eksempler på det ene fænomen, der er beskrevet i udsagn 1, og det præciserende kolon i udsagn 2 nævner det ene fænomen, der er introduceret i udsagn 1.

Også det *anførende* og det *emfatiske* kolon har visse fællestræk, idet de begge i udsagn 1 kataforisk introducerer noget efterfølgende i udsagn 2. De adskiller sig dog ved i det ene tilfælde at være en metalingvistisk katafor og i det andet tilfælde at være en kognitiv katafor. Det præciserende kolon kan også minde om disse to, idet der er en kataforisk relation mellem udsagn 1 og 2; den etableres dog ikke eksplicit som i de andre to tilfælde. For at henholde denne gruppe til eksempelkolon, der som nævnt har visse fællestræk med det præciserende, kan man sige, at eksempel-kolon også har noget kataforisk i sig, dog ikke i

den forstand, at man for at forstå referencen i udsagn 1 nødvendigvis skal have betydningen fra subsekventen i udsagn 2, denne hjælper blot ved at give eksempler på det i udsagn 1 introducerede fænomen, så referencen i udsagn 1 bliver mere semantisk mættet; den giver den større autonom referenceværdi. Det præciserende kolon etablerer en kataforisk relation, hvor modtager skal via subsekventen (her udsagn 2) for at forstå referencen til den ydre verden.

Det *indrømmende* kolon og *modsetsnings*kolon er også nært beslægtede idet de begge i udsagn 2 vender argumentationen i en anden retning end den, der blev påbegyndt i udsagn 1. I både det indrømmende kolon og i modsætningskolon ser vi eksempler på polyfoni.

De typer kolon, der angiver henholdsvis *følge* og *årsag* minder også om hinanden, blot vender de i modsat retning af hinanden. Det *resumerende* kolon hænger snævert sammen med *følge*-kolon, men adskiller sig ved, at der ikke bringes ny information i udsagn 2. Udsagn 2 er blot en reformulering af udsagn 1.

De sidste tre kolongrupper, (*retoriske*, *journalistiske*, *skjult citat*) falder uden for de andre grupper, da de har deres helt egne karakteristika. Det *retoriske spørgsmåls*kolon er kendetegnet ved, at det skaber en *retorisk spørgsmåls*relation. Det *journalistiske* kolons karakteristika er, at udsagn 1 minder om små udråb eller slogans og nærmest danner en overskrift til udsagn 2. Med *skjult citat* kolon etablerer kolon en forbindelse mellem et skjult citat og de personer, der står for dette skjulte citat.

I alle kolonkategorierne mener vi, at kolon optræder som et kohæsiionsmiddel forstået på den måde, at der via dette kolon etableres en relation mellem de udsagn det optræder i. I enkelte tilfælde er denne relation udelukkende ekspliciterende, d.v.s. at kolon blot signalerer, at der i udsagn 2 kommer noget der "hænger sammen med" det tidligere. Dette var tilfældet i det *emfatiske* kolon, hvor der allerede var en pronominel katafor i udsagn 1. I alle de andre tilfælde var det derimod selve kolon, der etablerede en relation mellem de to udsagn; en relation der således kan være anførende, præciserende og så fremdeles.

5. Konklusion

I nærværende artikel har vi resumeret hovedlinjerne af vor specialeafhandling, hvor vi har søgt at belyse, hvilke typer af relationer et fransk

kolon kan etablere mellem to udsagn. Vi har af pladshensyn måttet udelade mange detaljer, og henviser derfor til selve specialet for en nærmere gennemgang af teorier, analyser mv. Vi har også søgt at belyse hvorledes disse relationer tilsvarende kan udtrykkes på dansk, altså om det franske kolon kan bevares i en dansk oversættelse eller om det ikke kan. I de tilfælde hvor det ikke kan bevares har vi undersøgt hvilken relation det franske kolon skaber i perioden, og hvordan dette udtrykkes på idiomatisk dansk.

Ved oversættelse til dansk af de forskellige kolonperioder med bibeholdelse af kolon har vi kunnet konstatere, at teksten ofte kommer til at fremstå i et uidiomatisk dansk og derved inkohærent for den danske læser. Hvis kolon i en dansk tekst overføres direkte fra fransk, vil relationen mellem de to udsagn oftest ikke fremstå klart og tydeligt. Vi må derfor i den danske oversættelse foretage nogle ændringer. Kolon giver teksten en vis dynamik, og kolon sætter ligeledes fokus på det efterfølgende, og ud over den relation det skaber, indikerer det også en pause i læseprocessen. For at bibeholde den fokus og dynamik, det franske kolon giver teksten, er en opsplittelse i to perioder med et punktum oftest den bedste løsning på dansk.

Ved at bruge punktum fjerner vi dog forfatterens eksplicitering af den logiske relation, som det franske kolon skaber. Vi har derfor måttet støtte os op ad vores begrebsapparat om kohærens og kohæsion for at se, hvorledes denne relation kan udtrykkes på en anden måde end via kolon. I nogle tilfælde har det ikke været nødvendigt at eksplicitere yderligere, da betydningen har fremstået klart og tydeligt. Perioderne på dansk har ofte tilstrækkelig forbindelse til hinanden via den semantiske betydning. I de fleste tilfælde har dette imidlertid ikke været nok; sammenhængen har ikke fremstået tilstrækkelig klart, og vi har derfor som oversættere set på hvorledes vi har kunnet skabe samme relation og virkning på dansk. Her har vi oftest været nødsaget til at eksplicitere forbindelsen med en konnektor, så læseren får instrukser om, hvor han kan finde sammenhængen i den lingvistiske kontekst. Endvidere understreger en konnektor den argumentationsretning som forfatteren indikerede ved hjælp af det franske kolon.

Andre gange har vi skullet erstatte det franske kolon med en reference, forstået på den måde at hvor det franske kolon hjalp modtager i den rigtige retning (dvs. viste afsenders mening med sin udsigelse), kan vi i vores danske oversættelse få samme udfald med eksempelvis en

pronominel reference, der ekspliciterer en implicit forbindelse. Vi har således ekspliciteret henvisningen på dansk, en henvisning det franske kolon implicit indikerede. Dette har vi gjort for at tydeliggøre den forbindelse det tidligere udsagn 2 havde til sin lingvistiske kontekst, en forbindelse der i den franske tekst blev angivet med et kolon.

I nogle tilfælde har vi sammensat de to udsagn med et komma. I disse tilfælde har vi sat fokus på en anden måde end forfatteren har gjort via kolon. Det har eksempelvis været ved hjælp af spidsstillede kataforer, konnektorer der understreger samt parafraser. Vi har i disse tilfælde valgt denne løsning fremfor punktum for at tydeliggøre forbindelsen mellem de to udsagn og derved bibeholde en kohærent tekst. Vi kunne også have valgt at udskifte det franske kolon med et dansk semi-kolon, der på samme måde som et kolon giver et "brud" i teksten, markerer et skift mellem de udsagn det står imellem. Et dansk semi-kolon vil ofte kunne bruges i en oversættelse og vil blot gøre modtager afhængig af konteksten på samme måde som det franske kolon. Vores hensigt har dog været at belyse de forbindelser, der rent faktisk skabes via kolon, og derfor har vi oftest indsat danske konnektorer for at tydeliggøre denne forbindelse.

Kolon ekspliciterer en forbindelse, men denne forbindelse er en meget implicit størrelse, eftersom det kun er ud fra konteksten vi kan analysere os frem til, hvilken forbindelse det enkelte kolon skaber. Selv om kolon således implicit indikerer, hvilken type relation det skaber, har vi oftest fundet det nødvendigt på dansk at ekspliciterer hvilken type relation det franske kolon skabte. Dette har vi gjort fordi vi ikke har tradition for at bruge kolon på dansk på den måde som det er brugt i vort eksempelmateriale.

Som det fremgår er der mange og vidt forskellige oversættelsesforslag. Vi er kommet frem til ovennævnte forslag ved at se på konteksten og samtidig tage hensyn til forfatterens stil. I andre tekster formoder vi at man ville komme frem til løsninger der ikke er identiske med vores, idet kolonskabte relationer skal ses i deres kontekst, og der skal tages hensyn til den enkelte forfatters individualstil. Vi vil dog slå fast, når vi ser bort fra det anførende kolon, at fransk kolon ikke blot kan overføres direkte til dansk. Den danske læser er ikke vant til en så implicit form for konnektion, hvor man, for at forstå udsagnenes forbindelse til hinanden, kun har konteksten at støtte sig til. Fransk kolon anvendes med

en højere frekvens og kan indikere flere relationer end det danske. I stedet gør vi på dansk brug af konnektorer, semi-kolon, komma eller punktum, som vore oversættelsesforslag også giver udtryk for.

Vores håb er at vi har været medvirkende til at gøre dette emne mindre oversat, og at vi har givet vores beskedne bidrag til hvorledes man skal forstå og oversætte det franske kolon. Det er dog et meget komplekst emne, der inddrager mange lingvistiske aspekter, og som man kunne beskæftige sig med ud fra mange andre tilgangsvinkler. Vi nærer da absolut heller ikke forhåbninger om at denne artikel skulle tage alle relevante aspekter i betragtning. Vi mener dog at vores typologi giver en overskuelig og praktisk tilgang til emnet og håber at den vil åbne op for yderligere arbejde på området.

Referencer

- Anscombe, J.-C. og Ducrot, O. (1983). *L'argumentation dans la langue*. Liège: Pierre Mardage.
- Butrym, A.J. (1989). *Essays on the Essay*. The University of Georgia Press, USA.
- Ducrot, O. *et al.* (1980). *Les mots du discours*. Paris: Éd. du Minuit.
- Fuglsang, H. og Eskesen, H. (1997). *Kolon: Det oversete kohæsiionsmiddel. En undersøgelse af hvilke forbindelser det franske kolon kan etablere med udgangspunkt i teorier om kohærens og kohæsiion, og med eksempelmateriale i Gilles Lipovetskys Le crépuscule du devoir*. Handelshøjskolen i Århus.
- Galberg-Jacobsen, M. og Stray Jørgensen, P. (1991). *Håndbog i nudansk*. Politikens Forlag.
- Grevisse, M. (1988). *Le bon usage*. Paris-Geribloux: Éd. Duculot.
- Gettrup, H. *et al.* (1986). *Sprog og tekst*. Romansk Institut, Københavns Universitet.
- Halliday, M.A.K. og Hasan, R. (1976). *Cohesion in English*. Longman.
- Ke1sik, M. (1989). *La cataphore*. Paris: PUF.
- Lipovetsky, G. (1992). *Le crépuscule du devoir*. Paris: Gallimard.
- Lundquist, L. (1980/1994). *La cohérence textuelle : syntaxe, sémantique, pragmatique*. Kolding: Samfundslitteratur.
- Maingueneau, D. (1991). *L'analyse du discours*. Paris: Hachette.
- Moeschler, J. *et al.* (1994). *Language et pertinence*. Presses Universitaires de Nancy.
- Nø1ke, H. (1993). *Le regard du locuteur*. Paris: Éd. Kimé.
- Nø1ke, H. (1995). Contrastive and argumentative linguistic analysis of the French Connectors donc and car. In *Leuvense Bijdragen* 84.
- Pedersen, J. *et al.* (1980/1992). *Fransk grammatik*. København: Akademisk Forlag.

- Verrier, J. (1979). Pour une analyse du discours journaliste. In *Le français aujourd'hui*. 46
- Zenine, A (1982). La consécution sans contradiction. In Cahiers de linguistique française: *Concession et consécution dans le discours*. Nr. 4, Unité de Linguistique française, Genève.

